

מידות המוסר בשליחות של מוחמד

גורמי יסוד

1-האלאם הוא דת מידות המוסר

2-התמוטטות המידות מביאה להתמוטט האומות.

3-מידות המוסר הן פרי הפולחנות הנכונים.

4-כיצד נתרום במידותנו.

הנושא

אין ספק שצדדי הגדולה רבים בדת האסלאמית, ומגדולתו שהיא דת הלכה ומוסר, כוללת בין המידות והמשלים האנושיים הנהדרים, שמגשמים את הצורה האידיאלית של המידות הטובות, גדולת הדת הזאת מתגלה בכלילתה לכל בחינות החיים, כי אינה משאירה מידה טובה מן המידות אלא קראה אליה והאיצה לדבוק בה, ואינה בו בזמן, משאירה שום מידה רעה מהמידות אלא מזהירה ממנה, וצוותה להתרחק ממנה.

מן המידות שקראה אליהן והמריצה לדבוק בהן היא מידת המוסר, כגון: הסבלנות, ארך רוח, צדק, נאמנות, רחמיים, מסירות, נדיבות, בושה, ענווה, מלוא צרכים, השפלת עיניים, הפסקת הנזק, הסברת פנים, הדיבור הטוב, חשיבה לטוב, כבוד הגדול, התיקון בין בני אדם, העדפת הזולת על הנפש, לקחת בשבון את רגשות האחרים, וכדומה ממידות המוסר, אולי אלה מה מעיד עליהם את אמרו (יתעלה): "הקוראן זה מדריך אל מה שנכון וישר והוא מבשר למאמינים עושי הישר כי להם שכר טוב" (מסע הלילה : 9).

-ואמרו (יתעלה): "ולכן נהג אתה (המאמין) בסלחנות וכמקובל והתרחק מן הבוערים" (אלאעראף : 199).

-ואמרו (יתעלה): "אין טוב בהרבה מ(דברי) סודם, בלעדי (בסוד) זה אשר צווה על הצדקה והישר (לעשות) שלום בין בני האדם ואשר יעשה זאת בבקשו את רצון אללה, נתון ניתן לו שכר רב" (הנשים : 114).

האותות רבות בעניין זה, ומי שמסתכל ומתעניין באותות הקוראן הנכבד, נתגלו לו אותות רבות, שקוראות למידות המוסר, ולדבוק בהן, ומה זה אל להיות המידות הן מאזן הלכתי, מלמד את בן האדם, ונעלה בו למדרגות השלמות.

גם כן טקסטי הסונה הנבואית הטהורה מדגישים על חשיבות המידות בחיי בן האדם, ומגלים את השכר הרב למי מדבק במידות הטובות, ומכך אמרו של הנביא (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום): "אין שום דבר כבד יותר במאזן אלא מידה טובה" ובהגדה אחרת: "אין דבר כבד יותר במאזן המאמין ביום התקומה, אלא מידה טובה, וכי אללה (יתעלה) שונא את אודות אבי אלדרדאא).

גם היה הנביא (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום): "מאיץ הרבה במידות המוסר וממריץ עליהן, פעם אומר (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום): "המשוכלל ביתר בין המאמינים באמונתו, הוא בעל המוסר, והטוב ביותר בינכם הוא אשר לאשתו". (מסנד אחמד).

כשנשאל (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום) אודות הכי דבר שמכניס בני אדם אל הגנה, אמר: יראת אללה ומידה טובה" (סנן אלטרמזי), גם עשה הנביא (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום) מהמידות הטובות, מסיבות חיבתו. אמר: בן אדם, הנאהב עלי, והקרוב אלי במושבי ביום התקומה, הוא יותר מכך במידותיו" (סנן אלטרמזי).

יש למידות המוסר באסלאם מקום מיוחד ורמה עליונה, כי הן עיקר הדת וליבו, נשאל הנביא (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום): מה היא הדת? אמר: המידה הטובה" (הגדת מוסלם), כי אם הנביא (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום) נותן לה חשיבות מיוחדת, כיוון שהודיע: המטרה הראשונה משליחותו, היא להשלים את מידות המוסר, כיוון שאמר: אכן אני נשלחתי להשלים את מידות המוסר" (אלאדב אלמפרד: אלבכארי). יתירה מזה, בני אדם היו קוראים לו לפני השליחות, קוראים לו הצדיק הנאמן.

אלה הן המידות הטובות של אלאסלאם, שקשורות באמונה הצודקת, הנביא (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום) היה מופת עליון למידה טובה, לכן, אללה (יתעלה) תיאר אותו באמרו: "ואכן, אתה בעל מידה נעלה" (הקולמוס: 4).

זאת עדות גדולה מטעם אללה יתעלה, לנביאו הנכבד, בעל המוסר הנעלה והמידה הטובה, הרי היה (עליו השלום) כולל את כל המוסר מבין הבריות, כי היה

כולל יותר מהם לקוראן הנכבד, מציית לציוויו, ומתרחק מאיסוריו, זה שעאאשה (רצון אללה עליה) מדגישה אותו: אמרה: הקוראן הוא מוסרו".

היה (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום) דוגמה מעשית לציית את מידות הקוראן, כי היה הטוב ביותר, בין בני אדם, במוסרו, ויותר חיבה, רחמיים וחמלה, אך רוח וסלחנות, נאמן בדיבורו, ויותר מכולם במלוא בריתו, ויותר מכולם בחברותו, היה למופת בענוותו, על אף שהוא אדון בני אדם, מי רואה, יראהו, ומי מתייחס אותו, אוהב אותו, אם המאמינים ח'דיג'יה (רצון אללה עליה) מתארת אותו באמרה: אכן, אתה מזקה לבני משפחתך, וזוכה את המשולל, ועוזר על יסורי אללה (הזכות)".

אללה (יתעלה) מתאר אותו באמרו: ברחמיים של אללה נהגת בסבלנות עמהם, כי לו היית תקיף וקשה לב היו נפוצים מעליך. לכן סלח ומחל להם והתייעץ בהם על הקרבות, אך מש תחליט, סמוך רק על אללה, כי הוא אוהב את המסומכים רק עליו" (בית עמרן: 159), במידות אלה יכול הנביא (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום) למשוך את חבריו להתנהג במידות המוסר, וציווה אותם לקשט בהן ולדבוק בטובות מהן: מש אמר לאבי זר (רצון אללה עליו): "עליך ביראת אללה במקום שהיית, ולעקוב את הרע בחסד כדי למחוק אותו, ונהג את בני אדם במידה טובה", עליכם ללמוד את העדינות והרחמים ועשיית חסד, ועליכם להתרחק מהקנאות והכעס, ולהתייחס בענווה וסלחנות, חבריו של הנביא (עליו השלום) היו למופת במידות הטובות ובהתנהגות, בנידבה, יחידים וקבוצות, כשהגר השליח ממכה הנכבדת אל מדינה המאורה והשלום בין המהגרים לבין התומכים, היה התומך ומשלים את אחיו המהגר בחצי ממונו, כי המוסר האנושי מסתמך על עיקרון המתנה, כבר הקוראן הנכבד גילה לנו את דוגמאות נהדרות, אינן תלחיות ביחידים מסוימים, כי אם היו תואר למוסלמים בכלל, אמר (יתעלה שמו): "ויבכרו אותם עליהם ואם כי היתה בהם מסכנות" (אלחשר: 9).

לכן היו במידות הטובות האלה, הם אדוני האומות, ניתונים בעיון, ולמופת כשהיו מדבקים במידותיהם הנעלות, בני אדם היו נכנסים לדת אללה חבורות, חבורות כשרואים את מידות המאמינים והתנהגותם, ובעת התחילה את הסטייה מנהג נכון זה, ומידות בני אדם היו לרעות, נאבדו המידות והמופת, והמושגים נבדלו, אכן אלאמאם מאלכ (זכרונו לברכה) צודק באמרו: "אין מתקן את אחרון האומה הזאת אלא במה שתוקן בו את ראשונה".

המידות הטובות היא ששמורות את החברות מהפקרות, ולהגין עליה מהאנרכיה והאבדון, כי שלום האומה, חוזקת בנינה, מקומה הנעלה ותפארת בניה, הוא בידי מידותיה הטובות, מצד אחר, הפצת הפקרות ושחיתות, היא תוצאה להזניח את מידות המוסר ופעולות טובות.

תקון דברך תוצאה למידות

תיקון את הנפש במידות, תהיה ישר

והנפש בטובתה נבראה בטובה

והנפש ברעתה, תהיה ממאירה

לכן היה צריך להחזיר מהתמוטטות והתקלקלות המידות, על אודות סהל בן סעד אלסאעדי (רצון אללה עליו) כי הוא שמע את הנביא (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום), אומר: "אכן אללה נדיב, אוהב את הנדיבות, ואוהב את המידות הנעלות, ושונא את שפליהן" (אלמסתדרך של אלחאכם).

אכן באמצעות המידות, האומות תחיינה, והמסורת שלהן משאירות לנצח, ובהתמוטטותן ובכליתן, האומות נתקלקלות ונופלות, כמה מתרבויות התמוטטו, לא בסיבת הכלכלה או כוחותיהן המזויינים-רק-אבל בסיבת התקלקלות מידותיהן, וזכרונו לברכה, נסיך המשוררים, "אחמד שוקיי" שאמר:

ואכן האומרות נשארים במידות

אם הן נתקלקלות, האחרות כולות

אם נסתכלנו בפולחנות בקוראן והסונה, מוצאים, כי המטרות החשובות ביותר בהם: עידון את התנהגותו של המוסלם ותיקון מידותיו, כבר אין פולחן לפי הלכת האסלאם, בין היתר: תפילה, צום, זכאת, עלייה לרגל אלא ונותר ממנו שריד, משפיע על התנהגות היחיד מבחינת המוסר, יתר על כן, משפיע על התנהגות היחיד מבחינת המוסר, יתר על כן, השפעה זו מעבירה מן היחיד אל החברה, אכן, האסלאם אינו טקסים ריקים מתוכן, ואין לו קשר במציאות, כיוון שהמתפלל יוצא מן המסגד אחרי כן לרמות, ולהיות מונופוליסם, ולהזיק את שכנו, כי אם, הפולחנות נתהלכו בכל הדתות להיעלות בבן-אדם ולהיעלות במידותיו, הרי מצוות התפילה, הסביר אללה (יתעלה) את החכמה מקיומה, במאמרו: "יערוך את התפילה כי התפילה תניא מהתועבה והרעה, ואכן זכר אללה גדול יותר, ואללה יודע את מעשיכם" (העכביש: 45).

להתרחק מן מידות הרעות, ולנקות מן המאמר והדיבור הרעים, דבר זה הוא אמת התפילה, על אודות אבן עבאס (רצון אללה עליהם) אמר, ששליח אללה (עליו השלום) אמר: אללה יתעלה אמר: כי אם מתקבל אני את התפילה ממי שענוותו ממנה למען גדולתי, ואינו מבקש ממנה להשתלט על הבריות שלי, ואיני מתעקש ומתמיד למרוד בי, ובילה את יומו בזכרי, מרחם על המסכן, ועובר אורח, ורחם את הנפצע" (הגדת אלבזאר), ועל אודות אבן מסעוד (רצון אללה עליו): "מי שאין תפילתו מצווה אותו במצוות עשה ולא תעשה, אין תפילתו מוסיפה לו אלא להתרחק מן אללה (יתעלה)" (הגדת אלטבראני באסנאד נכון).

גם כן, חוקקות אלזכאת, הצום, העלייה לרגל ושאר הפולחנות כדי לטהר את הנפש, ולהיעלות בה אל המידות הטובות, אללה (יתעלה שמו) אמר על הזכאת:

"קח מהונם צדקה למען תטהר אותם ותזכם בה, והתפלל בעדם כי תפילתך במטח להם, ואללה שומע ויודע". (התשובה: 103).

לכן הנביא (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום) הרחיב במשמעות המלה "צדקה-זכאת" שעל המוסלם לקיים, על אודות אבי זר (רצון אללה עליו) אמר, ששליח אללה אמר: "החיוך שלך בפני אחיך הוא צדקה, ולקחת מהדלי שלך ולתת ממנו לדלי אחיך, הוא צדקה, ולקיום מצוות תעשה ולא תעשה, הוא צדקה, ולהסיר את האבן והקוץ מהדרך, הוא צדקה, ולהדריך את התועה אל הדרך הנכונה, הוא צדקה" (הגדת אלבזאר).

מצוות הצום היא פולחן מהפולחנות שאללה (יתעלה שמו) ציווה על עבדיו למען להשיג את יראתו (יתעלה שמו), כי הפרי והמטרה שאללה רוצה להשיגם מהצום הם: יראת אללה, אמר (יתעלה שמו): "המאמינים, אתם צוויתם לצום כאשר ציוו אללה אשר מלפניכם למען תיראו אללה" (הפרה: 183). הצום מביא לחזק את רצון המוסלם, ולהתרגל לשלט במשמעותו, מידותיו ובתאוותיו, על אודות אבי הרירה (רצון אללה עליו) ששליח אללה (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום) אמר: הצום מגן, אין בו לבוא אל האישה, ולא להתנהג כבור, ואם בן אדם קטל אותו או גידף אותו, אז עליו לאמר: אני צם, פעמים" (הגדת אלבכארי), זאת אומרת יש לצום להגין אותו מהמידות הרעות והתועבות, אין מנוס שהצום צריך להשאיר שריד בהתנהגותו של המוסלם ותיקון מוסרו.

אללה יתעלה אמר על אודות העלייה לרגל: "העלייה לרגל בחודשים ידועים, ואשר יקבל בהן על נפשו את העלייה לרגל, להשמר מהאשה ומפשע וממריבה בעת

העלייה לרגל, וכל הטוב אשר תעשו ידענו אלה, והצטיידו, אך הטובה בצידה יראת אלה, ויראתם אותי, אנשי לבב" (הפרה : 193).

ועל אודות אבי הרירה (רצון אלה עליו) אמר ששליח אלה (עליו השלום) אמר : מי בא אל הבית הזה, ואינו בא אל אשתו, ואינו משחית, חזר כפי שאמו הולדת אותו" (הגדת מוסלם).

אכן, צריך שהפולחן משאיר דבר חיובי, חוזר על היחיד והחברה, ואם דבר זה לא קרה, אז, אין ערך ותועלת ממנו יום התקומה, כי המידה הרעה אוכלת את הפולחנות ממנו יום התקומה, כי המידה הרעה אוכלת את הפולחנות האלה כמו שהאש אוכלת עצי הסקה, על אודות אבי הרירה (רצון אלה עליו) ששליח אלה (תפילת אלה עליו וברכתו לשלום) אמר : האתם יודעים מי הוא פושט רגל? אמרו : פושט הרגל ביננו, שליח אלה, אשר אין לו דרהם ואין לו חפצים, אמר שליח אלה : פושט הרגל בקרב אומתי, מי שבא יום התקומה בצומו, תפילתו, זכאתו (צדקתו), ובא ומגדל זה ומחרף זה, ואכל את ממון זה, ושפך את דם זה, והיכה זה, וממתין, לוקח זה מחסדיו, ואחר מחסדיו, ואם חסדיו נסתיימו לפני חסדיו היו מספיקים לגמול מידה תחת מידה מחטאיו, נלקח מחטאיהם והוטלו עליו, אחרי כן הושלך בגיהנום" (הגדת אלתרמזי), מש נשאל שליח אלה (עליו השלום) : שפולנית נזכרת בריבו תפילותיה, צומה, וצדקתה, אבל היא מזיקה את שכניה בלשונה (בגדופה) אמר : היא בגיהנום". אמרו, שליח אלה (תפילת אלה עליו וברכתו לשלום) : פלוגנית נזכרת במיעוט תפילותיה, צומה, וצדקתה אבל היא נותנת צדקתה מהחלב היבש, ואינה מזיקה את שכנותיה, אמר : היא בגנה" (הגדת אחמד).

אכן, מידות המוסר כוללות את בני אדם כולם, אין הבדל בין מוסלם לבין זולתו, כי אם הכל אחים באנושות, אלה יתעלה אומר : "אכן כבד בידינו את בני האדם וננטלם ביבשה ובים, ונכלכלם מן המטעמים ונפלה אותם הפלות מרבים מאשר יצרנו" (אלאסראא : 70), וכש הנביא (תפילת אלה עליו וברכתו לשלום) עמד ללוויה עוברת בפניו, ונאמר לו : היא לווייתו של יהודי. אמר : הלא היא נפש" (הגדת אלבכארי).

אללה (יתעלה שמו) אמר : "אל תתווכחו עם בני עם-הספר פרט לחוטאים וכופרים- אלא בצורה מהוגנת, ואימרו להם : אנו מאמינים במה שהורד אליכם, כי ריבוננו וריבונכם הוא אחד ולו אנו מסורים" (העכביש : 46).

יעל אודות מגאהד, כי עבד אלה בן עמר (רצון אלה עליהם) נטבח לו שה בביתו, וכשבא, אמר להם : הנותנים לשכננו היהודי? הנותנים לשכננו היהודי? כי

שמעתי את שליח אללה (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום) אומר: עדיין גבראל מצווה אותי בשכן, עד שחשבתי כי הוא ירש אותי" (הגדת אלתרמזי).

מידות המוסר אינן מצטמצמות בבני אדם בלבד, כי אם סיבוב המידות כולל גם את החיות, הרי אללה (יתעלה שמו) הכניס את איש את הגנה מפני השקאת כלב. ועל אודות אבי הרירה (רצון אללה עליו) מאת הנביא (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום): "כי איש ראה כלב אוכל מהעפר מפני הצמאון, אז לקח האיש את נעליו, ומלא אותן מיים והשקה אותו עד הרווהו. אללה (יתעלה שמו) הודה אותן מים והשקה אותו עד הרווהו. אללה (יתעלה שמו) הודה לו, והכניסהו את הגנה" (הגדת אלבכארי).

ובמקביל, אללה (יתעלה שמו) הכניס את אשה את גיהנום מפני חתול, ועל אודות עבד אללה בן עמר (רצון אללה עליהם) ששליח אללה (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום) אמר: אשה אחת עינתה את חתול, נכלאה אותו, עד מותו מרעבון, בשבילו נכנסה לגיהנום" אמר: אכן אמר: אללה יודע "את לא האכלת אותו ולא השקת אותו בעת כלאת אותו, ולא את שלחת אותו לחופשי עד שאכל מעשב האדמה" (הגדת אלבכארי).

אם רצינו להיעלות במידותנו וחברתנו, אין מנוס לקחת למופת לנו, כי המופת היא גורם עיקרי להרכיב את המידות, אללה (יתעלה שמו) אמר: "המאמינים, יש לכם בשליח אללה דוגמה טובה לאדם, השם מבטחו באללה וביום האחרון, ומזכיר את שם אללה הרבה" (אלאחזאב: 21). אכן האב הוא דוגמה לבנו, והשליח (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום) הגיד לנו שהילד נולד לפי הבריאה הנכונה, זאת אומרת, בריאת אללה שברא לפיה את בני האדם, אחרי כן באה המופת, כדי לשנות אותה, הן לטוב, והן לרע, ועל אודות אבי הרירה (רצון אללה עליו) אמר, שליח אללה (תפילת אללה עליו וברכתו לשלום) אמר: כל ילד, נולד לפי הבריאה הנכונה, אחרי כן הוריו מכניסים אותו ליהדות, לנצרות, למגוסית", והוסיף לומר: "בריאת אללה אשר ברא את בני האדם עליה, אין תמורה לבריאת אללה, זאת הדת הנכונה" (הרומים: 30) (הגדת אלבכארי).

גם כן המורה נחשב למופת לתלמידיו, על ידי מוסרו וישרו, כי התלמידים מחקים את מידותיו, ולוקחים אותן לדוגמה.

מעשה באלשאפעי, שנכנס אל חצרו של אהרון אלרשיד, ובלווייתו, סראג המשרת, והושיב אותו על יד אבי עבד אלצמד, מגדל את בניו של אלרשיד, סראג אמר לאלשאפעי, אבי עבדאללה, אלה, הם בני נסיך המאמינים, והוא מגדל אותם, מה

אתה אומר לו כמצווה, אלשאפעי בא אל עבד אלצמד, ואמר לו: להיות הדבר הראשון שצריך להתחיל בו לישר את בניו של נסיך המאמינים, הוא לישר את עצמך, כי עיניהם נמשכים בעיניך, והתיעוב בעיניהם, מה אתה עוזב" (חלית אלאוליאא לאבי נעים).

יש לציין שהמידות הטובות אינן מצומצמות בלבד על היחיד, כי יש מוסר היחיד, שמתחייב בו ממצוות עשה ואל תעשה... וכדומה, והמוסר במשפחה בין בני הזוג, ובין הבנים וההורים והקרובים, וקרבת הדם, וכדומה. גם, מידות המוסר בתוך החברה, כמו המכירה, הקנייה, השכנות, החברות והעבודה וכדומה, גם, מידות המוסר בין המידנות, ומידות המלחמה והשלום.

מהדברים שעוזרים את העבד להטיב את מידותיו: המסירות לאללה (יתעלה שמו), אחרי כן הקריאה בתפילה לדבוק במידות הטובות, אחרי כן לשלוט על הנפש ותאוותיה, אחרי כן חשבון הנפש, תמיד, עם לקחת בחשבון את תוצאות המידות הרעות ומה שמביאות ליחיד ולחברה משחיתות.